

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Amoris definitio, & de triplici animæ motu. Ex S. Dionysio præclarè. Capvt
XV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

ita certa, statim per rimulas ingens aquarum vis erupit, qua ignis extinctus est, & Chaldaeorum superstitio derisa. Simile quidpiam in affectu contingere non raro cernitur. Is enim semel emissus, volat feroc, alacer, & incensus, pugnat, vincit triumphat, quod si in adversarium incidit hominem frigidum, vastum, subtilem, ut ignis a Nilo extinguitur. Oratori igitur, qui movet affectus, non tantum inanis calor, qui statim effluat, sed animorum solida persuasio, quae in posterum etiam remaneat, quaerenda est. Contra, ei qui cupit remittere, & frangere. Primum aperienda est ars mouentis, quod est omnium ad contemptum morus efficacissimum. Ostendendum quippe auditori, comparatam de industria hanc in eius simplicitatem machinam, vanis illum vmbriis agitari, & quasi Panico terrore moveri, quod ubi intelligit ipse, suos irridet affectus, & suspectum habet eum, qui mouere conatus est, imò persape quasi fraudulentum deceptorem auersatur.

Argumenta deinde, aut aperte, aut tacite oppugnanda, res extenuanda, verba minuenda, leones, & Elephantum in culices, & formicas efformandi. Si non leuiter impressus, sed tenacius insidens pectori colluctetur affectus, alio quantum fieri poterit, auertenda erunt, & deducenda cogitationes.

Ad summum, comparato iam auditoris animo, alia motiones erunt excitanda, ut clauis enim clauum, sic motus motum pellit colliduntur etiam nonnunquam tanquam vnda in mari, alius alium auget, vel minuit, vel tollit. Odium misericordia miscet, fauor inuidia diluitur, ira amore, vel reuerentia interpescit. Ritus denique vel exhilaratione animi, vel conuersa in se cogitatione excitatus, magnos saepe, & atroces motus composuit, & verbum appositè, ac festiue dictum omnem motuum doloris, iracundiae, miserationis, & ceterorum apparatus, vitæque confudit.

pariter versat, & rapit: sic omnes affectus vnus amoris complexus comprehensi, vnus quoque amoris conuersione mouentur. Spes, metus, iracundia, voluptates, inuidia, amulationes, odia ipsa, quod mireris, ex amore proficiuntur: Qui cum adeo late pateat, & tantum sibi in humanis actibus vendicet dignitatis, nihil mirum, si in Theologorum, Philosophorum, Rhetorum, poetarumque scriptis, vitamque saepe paginam facit. De hoc igitur affectu pauca impramis, & lecta dicenda sunt. Ordior à nomine.

Mortalium vitio, qui praecleara quaeque in prauos usus verterunt, factum est, ut castis auribus vox amoris sit plerumque suspecta, & nonnihil inuisa, quae causa Diuum Dionysium mouit, ut *Ερωτες* nomen usurpat in Theologicis, pijs mentes ad caelestis amoris satus accipiendos, praepararet, & nihil in hac amoris voce subintendum esse ostenderet.

Ὡς τῆτο δὴ τὸ τῆ Ερωτες ὄνομα μὴ φε-
 εηῶ μὲν. μὴ δὲ τις ἡμᾶς δορυβείτω λόγῳ
 περὶ τῆτο δὲ τῆτο μὲν, addit S. Ignatium
 ante se hac eadem voce in sacris usum, & esse
 nomine τῆ ἀγαπῆς θεοτερον; quo fit, ut nihil
 habeat suspicionis. Graeci porro ἰσῶτα dixerunt,
 ἀπὸ τῆ εἶρεν τὸ δεσμεῖν, ὁ σῶμα ἐκ
 γὰρ ἡμᾶς πῶτα, à neclendo, quod animas
 desiderijs, quasi laqueis implicet, vel amanu
 pectora, mentesque coniungat; an etiã, inquit,
 παρὰ τὸ εἶρω, τὸ λέγω καλοὶ γὰρ οἱ ἐρωτες,
 à loquendo, quod loquaces sint, qui amant, vnde
 & amorem ab Hebraeo nomine *אמור* *amar*,
 hoc est loqui, deriuant nonnulli; quamquam
 latinas voces ab hebraeis raro deduci velim:
 sed haec Grammaticis discipianda relinquamus.

Dion. r. 4.
 de diuinis
 nominibus.

Magnam
 etymolog.
 in voce
 ignis.

Amoris definitio, & de triplici
 animae motu.

Ex S. Dionysio praeclearè.

CAPVT. XV.

Præclara vox Xenophanis Colophonij, Scitum
 qui audum diuinitatis humanum ostendens
 ingenium, homines non modo se dijs
 similes facere, sed ipsos sibi Deos assimilare
 con-

De amore.

Amoris nomen.

CAPVT. XIV.

Ut caelestes orbis, is qui omnium supremus est, suo ambitu contentos, motu

contendit, quando eos humana specie, & ea, qua vel plurimum delectantur, pingere, fingereve solent.

Hoc ipsum (inquit) facerent boues, & leones, si manus haberent, & eas artes noscent, quibus humanum ingenium nobilitatum est: equi quidem equos, & similes simias in diuinam similitudinem efformarent.

Εἰ χεῖρας εἶχον βόες ἢ λέοντες, ἢ γράψαι χεῖροσι, καὶ ἐργατελεῖν ἄνωγ ἀνδρες, ἵπποι μὲν τ' ἵπποισι, βόες ᾗ τε βῆσιν ὁμοίως, καὶ θεῶν ἰδέας ἔγραφοι, καὶ δέματα ἐποιοῦν τοιαῦθ' ὅσωνταρ καυτοὶ δέμας εἶχον.

Hoc quidem in ceteris, maxime vero in picturis, & imaginibus amoris perspicuum est, quas ad ingenium suum vniuersiusque finxit, & accommodauit affectus: Nihil hic opus est infinita poetarum deliramenta in eo genere persequi, satius est ad saniores recurrere sententias.

Ex Aristotele discimus, Amorem nihil aliud esse, quam propensionem appetitus in bonum, siue illud sit verum. siue cogitatione duntaxat amantis describatur. Plenius magnus, & admirabilis Dionysius amorem definit; συγκρατικὴν δυνάμιν εἰ τῷ καλῷ, καὶ ἀγαθῷ, διὰ τὸ χαλόν, καὶ ἀγαθόν. Vim quandam, qua animus pulchro, & bono adherescit, qua pulchrum, & bonum est. Quae definitio non modo materiale, sed etiam ipsum formale amoris obiectum (vt Theologi appellant) erudite comprehendit: Atque in eolonge prestantior est, quam quae a Theophrasto affectur, cum amorem esse dicit animi concupiscentiam, quae celestem habet ingressum, tardum vero regressum: aut eius, qui definit, ὡς ἀπὸ τοῦ ψυχῆς σχολαζόσης. Ex hac autem Dionysij definitione colligimus, Animum motum quandam esse animae, quo fertur in rem dilectam, quanquam non ambulando sit hic motus; (vt ait D. Augustinus) sed amando. Pergit idem sublimis auctor, & in diuinis nominibus triplicem animam, siue potentius mentis constituit motum, circulare, rectum, obliquum, quorum vim, rationemque sic describit. καὶ κινεῖσθαι ἢ οἱ θεοὶ λέγονται νόες κεκλιμένω μὲν εἰς ἑμῶν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀτελεωτέρας ἐλάμψουσι τὸ καλόν, καὶ ἀγαθόν. καὶ ἐν βῆσιν ᾗ ἀπὸ τῶν προσηγοριῶν,

εἰς τὴν τ' ὑφειμένων πρόνοιαν, εὐδέει τα πάντα περᾶνοντες. ἐλικοειδῶς ᾗ ὅτι, καὶ προνοοῦντες, τ' καταδεεσέρον, ἀνεκφοιτήτως μένυσιν εἰ ταυτότητι περὶ τὸ τ' ταυτότητι αἴτιον χαλόν, καὶ ἀγαθόν, ἀκαταλήκτως περιχορεύοντες.

Intellectus, inquit, diuini, circulo quodam moueri dicuntur, dum pulchri, bonique splendorebus, principio, & sine carentibus coniunguntur. Recta vero linea, quando ad inferiorum curam prodeunt, recta omnia peragentes, oblique vero, quando inferioribus ita pronident, vt tamen a propria identitate (hoc enim verbo ταυτότητι utitur) non discedant circa pulchram videlicet, atque bonum, identitatis causam, indefessam choram exercentes. Quae verba satis obscura sunt, nec qui Dionysium enarrauerunt sanctus Maximus, & Pachymera, multo liquidius explicant. Arbitror ego cum Marsilio Ficino, Animam Deum diligentis, veluti quoddam saltus fuisse expressos. Et Angeli quidem aciem generosam illius mentis intendentes in Deum, circulari quodam motu mouentur, dum infinitas perfectiones, in sese veluti per orbem annuli recurrentes, contemplantur, & (vt ait ille) aeter nos quosdam obeunt circulos, ex bono in bonum veluti desilientes. Vbi autem Dei potentis imperio delabuntur in terras ad rerum humanarum curam, recta fieri incipiunt, a caelo, quasi ad haec infima lineam ducentes. Verum, quoniam ita gerunt impositas a Deo in terris prouincias, vt ad originem suam, & fontem vsque quaque redeant, imò illi semper adherent, nõ secus, ac radij solis, qui in terras effusi caelo tamen copulantur: ex eo liquet eas moueri, & in se veluti conuolui dicuntur.

Alia ratio nostri amoris est: primum enim recta ferimur, & per res creatas, quasi per sealarum gradus, ad praepotentis Dei perfectiones contemplantas rapimur, in quibus deinde circulum aeternum obeunt suauissime conquiscimus. Mox a Deo in amorem proximi, & a proximi amore in Deum delati, semper tamen vtrique haerentes, in nouo gyri, voluminisque modo mouemur.

Qui rerum naturas, & mundi economiam speculantur Philosophi, nec ad vniuersi principem, & moderatorem Deum vsquam decueniunt, recta quidem mouentur, sed minquam in illo amabilissimo rerum diuinarum

Explicatur l. Dionys.

Circularis motus angelorum quid sit. Quid sit rectus.

Quid sit elicoisus, in se conuolutus. Ratio nostri motus, siue amoris.

Quid sit motus principem, & moderatorem Deum vsquam redam.

circulo conquiescant. Contra, qui sublimibus contemplationis pennis subnixi, ad illam Moysis lucidissimam caliginem sese extulerunt, choræam suauissimam ducunt, diuinis amoribus delibuti. Qui verò ita hærent Deo, vt proximorum etiam salutem nauiter promoueant, illi sunt qui mixtam, vt vocant, vitam delegere, Deo gratissimam, & terrarum orbi vtilissimam, siquidem, vt ait vir Ethnicus [Deus est mortali, iuuare mortalem, & hæc ad æternam gloriam via.]

Plinius.

De quinque amorum generibus.

CAPVT XVI.

SANCTUS Hierotheus apud Dionysium, Amorem in quinque genera partitur, in *θεῖον, ἀγγελικόν, νοερόν, ψυχικόν, φυσικόν*, diuinum, angelicum, intellectualem, animale, physicum.

Diuinus is est, qui in Deo, & ipse Deus est, quo nihil ad maiestatem augustius, nihil ad sanctitatem purius, nihil ad constantiam firmitus, stabiliusque esse potest. Hoc ipso res creatas, infinitæ suæ maiestatis stillas maternis plusquam visceribus amplectitur, & quasi nouiter quotidie creans omnia, in suæ prouidentia gremio sustentat, fouet, fecundat. Nec mirum, si Iouem Tigillum antiqui illi dixerunt, quod prouidæ mentis cura, non secus ac æternis columnis inconcussas mundi partes stabiliret. Accedit ipsa dilectionis tenerritas, qua rebus magnis ita voluit esse prouisum, vt ne iustitia quidem negligeret: siquidem eo suauiter dispensante, minima quæque nascuntur, crescunt, reformantur.

Amor angelicus proprius ad Deum accedit, quando Angeli copiosius æterno gloriæ fulgore illuminati, Deum longè ardentius & firmitus, quam nos diligunt, res deinde humanas, Deo ita iubente, summa caritate procurant, in hominum salute promouenda, alacres, magni, & constantes administrant.

Amor intellectualis, nostræ mentis est, cum ratione diligentis in verum bonum propensio: qui si talis semper esset, nunquam tantas in terris miseret tragædias, quibus miserè laceratur, & labefactatur genus humanum.

Amor animalis, impulsio quædam vehemens est in sensu, ad rem amatam, plerumque cæca, importuna, temeraria, animalis, &

voluptuario homini cum brutis animantibus communis.

Amor denique naturalis, est rerum, quæ intelligentia, & sensu carent, ad cumulatam sui absolutionem decursus: de quo D. Augustinus libr. II. de ciuitate Dei sic loquitur: Amores corporum momenta sunt ponderum, siue deorsum grauitate, siue sursum leuitate nitantur. Hanc enim *ἐπιθυμίαν*, ad sui conseruationem, perfectionemque, Dei prouidentia rebus indidit vniuersis. Et ita quidem amore inconcussus stat mundus, dum suprema ad curam inferiorum, suauis quadam delectatione descendunt, infima verò superiora, à quibus omninò pendent, redamant: ipsa denique paria, mutuo inter se conciliantur, vel mente, & ratione, vt in hominibus: vel solo sensu, vt in brutis: vel denique momento, & muta quadam impulsione, vt in rebus inanimatis fieri solet, sic catenis amoris conglutinantur, & coherent vniuersa. Quæ causa mouit Hesiodum, vt in ipsis mundi incunabulis, è chao, & nocte, primum volucris alis exilientem Amorem depingeret, eo siquidem vinculo coalescit rerum vniuersitas, sed præter hanc vstratam amoris rationem, qua corpora in suum quæque locum feruntur, & plantæ nutrimentum trahunt; Insunt etiam plerumque rebus admirabiles sympathiæ, & antipathiæ: sic mala gemella, quæ germanitatis poma vocantur, semper coherentia sunt, & nunquam singula in foetu: sic palma Syagrorum, eiusdem cum Phœnice nominis, cum Phœnice quoque moritur, & renascitur: sic magnes, ferrum electrum paleas trahit. Contra aquilæ pennæ, carterarum auium plumis immiscere se nõ ferunt, Pantheræ quodque, & Hyænæ immortale odium, in ipsas cadauerum transit exuuias, siquidem pelles simul suspensæ adhuc bellum exercent, tantum sunt naturalis amoris, & odij effectus. Et hæc quidem amoris secundum subiecta diuisio.

Aliam rationem sequutus est D. Thomas cum ratione motui, quod est in amante, dupplicem amorem constituit, vnum concupiscentiæ, alterum amicitia. Diuersus est, inquit, amor concupiscentiæ ab amore amicitia, quod amore concupiscentiæ, quis in bonum magis, quod alicui vult fertur, quam in illum, cui vult: sed amore amicitia, magis in illum, cui bonum volumus, inclinamur. Amore igitur concupiscentiæ diligunt, qui se magis,

Sympathia
& antipathia
naturales.Plin. l. 11. c. 14.
Ep. l. 11. c. 4. lib. 1.

Amor amicitia, & concupiscentia.